

Torsdagen den 21 mars

Torsdagen den
21 mars 1974

Kl. 19.30

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

§ 1 Arbetsmarknadspolitiken m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen angående inrikesutskottets betänkande nr 3.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Välkomsthälsningen till statsråden Leijon och Bengtsson, som jag gärna instämmer i, skall nog inte uttolkas som statsrådet Bengtsson gjorde, nämligen att statsråden länge måste leva på sina poster. Långt liv önskar vi dem gärna – dock helst i oppositionsställning. Men så länge de är statsråd, är det angeläget att önska dem extra mycket av hälsa och krafter. Socialdemokratisk näringspolitik behöver sannerligen friska och starka statsråd.

Herr Nilsson i Tvärålund hade inte rätt till ytterligare genmäle. Jag vill i hans ställe med anledning av statsrådet Bengtssons anförande förklara att vi inom centern inte alls är emot en ökad sysselsättning inom den offentliga sektorn. Vi är väl medvetna om de behov som föreligger på olika områden, exempelvis inom vården. Skillnaden mellan oss är att vi tar fasta på möjligheterna att öka sysselsättningen även i industrisektorn. Vi tror att det är möjligt. I Sverige har som bekant sysselsättningen i industrisektorn under det senaste året ökat med 50 000 platser.

Tillkomsten av en parlamentarisk utredning om den långsiktiga sysselsättningspolitiken betraktar jag som en framgång för centerpartiet och dess politik. Vi har tidigare krävt en sysselsättningsplan. Vi har också krävt en aktiv näringspolitik, vars första delmålsättning skulle vara att åstadkomma 100 000 nya jobb. Dessa 100 000 nya jobb avhånades, vill jag nästan säga, av socialdemokraterna, inte minst under valrörelsen 1973, samtidigt som vi centerpartister upplevde hur just detta med sysselsättning var den stora frågan för alla människor som man mötte under valrörelsen. Den vann genklang var man kom. Personligen har jag aldrig upplevt en fråga som är så angelägen och så djupt mänskligt ingripande som just frågan om arbete för den enskilda människan. Det gäller helt enkelt ens värde som människa.

Jag tror nu inte att socialdemokraterna över huvud taget kommer att tillstå att centern har haft någon inverkan på tillkomsten av denna utredning, och det ger direktiven belägg för. Där står nämligen Metallindustriarbetareförbundet som upphovsman till kravet på en sysselsättningsplan, och därefter står följande: "Kravet på en sysselsättningsplan har därefter i den allmänna debatten fått stöd från andra fackliga organisationer och från politiska partier." Det är alltså en omvänd ordning och icke med det verkliga förhållandet överensstämmande. Men det betyder inte så mycket. Jag tror att många människor i vårt land vet och känner det verkliga förhållandet.

Torsdagen den
21 mars 1974

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

Det är tillfredsställande att vi nu får denna parlamentariska utredning. Men jag hoppas verkligen att utredningsmännen förmår ge litet av värme och mänsklighet åt dessa kyliga direktiv. Den som är kvinna, handikappad eller medelålders blir sannerligen inte glad av direktiven. Vi finns med i marginalen – naturligtvis gör vi det – men inte mer. Vi är en outnyttjad arbetskraftsresurs, säger direktiven. Men vi är ju också faktiskt individer med det grundläggande mänskliga behovet att få arbeta, ta ansvar, utveckla oss själva och vår tillvaro.

Åtgärderna för att bistå utsatta grupper så att de kan delta i arbetslivet återfinns främst inom arbetsmarknadspolitikens ram. Hit hör enligt direktiven insatser för geografisk och yrkesmässig rörlighet. Det kan väl ändå inte vara meningen att de utsatta grupperna skall utsättas än mer genom geografisk rörlighet, som innebär uppbrott och påfrestningar av olika slag. Direktiven tar enligt min mening inte tillräcklig hänsyn till de utsatta grupperna och deras problem. Det är ändå fråga om väldigt många människor.

Även om arbetslöshetsciffrorna glädjande nog har sjunkit vid marsräkningen och antalet lediga platser ökat, har vi ändå en alltför hög arbetslöshet – detta trots de många olika stimulanserna. De vid arbetsförmedlingarna anmälda arbetslösa uppgick den 11 februari till totalt 73 611 personer, varav runt 50 000 var arbetslöshetsförsäkrade och runt 23 000 inte försäkrade. Av de arbetslösa som ej tillhörde någon arbetslöshetskassa hade 53,4 procent varit arbetslösa i över en månad.

Vi talar ofta på ett, som jag tycker, helt oacceptabelt sätt om två arbetsmarknader, varav den ena utgörs av det s. k. B-laget. Dit räknas över 200 000 människor. Många av dem som blivit arbetslösa vid företagsnedläggelser har inte kunnat få något arbete. Många har fått acceptera arbete med lägre lön än tidigare. Många äldre människor, som fortfarande är kraftfulla och vill arbeta, slås ut helt och förtidspensioneras. Många har problem med att komma in på arbetsmarknaden – speciellt ungdomarna, kvinnorna och de handikappade.

Jag vill särskilt understryka nödvändigheten av hänsyn till de handikappade i vårt samhälle. Deras situation är speciell, och de har mycket stora svårigheter att komma in på arbetsmarknaden. Det räcker inte med att söka ge de handikappade möjligheter till skyddat arbete, utan här krävs särskilda åtgärder som gör det möjligt för de handikappade att komma in på den ordinarie arbetsmarknaden. Det är där de skall integreras. Rätten till arbete måste gälla alla människor i vårt samhälle och även dem. Undantag härifrån får inte under några omständigheter göras. Att de handikappade skall in på den ordinarie arbetsmarknaden är alltså ett oavvisligt krav. Den dimensionen finns dock inte med i direktiven för sysselsättningsutredningen.

När det gäller kvinnorna och arbetsmarknaden visade det sig vid februariräkningen att arbetslösheten höll sig konstant bland kvinnorna och inte visade någon minskning. Detta skall då ses mot bakgrunden av att antalet kvinnor ökat mest på arbetsmarknaden. Nu i marsräkningen har arbetslösheten sjunkit bland kvinnorna med ungefär 2 500 försäkrade personer. Bland de ungefär 23 000 icke försäkrade arbetslösa är en stor del kvinnor, runt 15 000. Vi vet också att den dolda arbetslösheten är

störst bland kvinnorna.

Möjligheterna till beredskapsarbeten för kvinnorna är ännu inte tillfredsställande. Jag har i en motion tagit upp frågan om fler beredskapsarbeten bland kvinnor. Det finns anledning att med tillfredsställelse notera att en snabb ökning har skett av andelen kvinnor i beredskapsarbeten. Den andelen var i maj 1971, som utskottet framhåller, mindre än 1 procent, och nu ligger andelen kvinnor i allmänna och särskilda beredskapsarbeten totalt på knappt 15 procent. Det är framför allt andelen kvinnor i allmänna beredskapsarbeten som har ökat medan ingen större förändring har skett när det gäller särskilda beredskapsarbeten.

Att saker och ting förbättras innebär ju inte att allting är bra. Det finns anledning att vara observant på utvecklingen av beredskapsarbetena för kvinnor. Arbetsmarknadsutbildningen är givetvis, som utskottet också säger, ett komplement liksom de särskilda åtgärderna på förmedlingsområdet för att förbättra kvinnornas situation på arbetsmarknaden. Jag biträder således förslaget i proposition nr 1 om 100 arbetsförmedlare för kvinnliga arbetssökande.

Vi måste dock sträva efter att få en sammanhållen arbetsmarknad utan dessa A- och B-lag, och i det långa loppet bör vi inte heller ha en manlig och en kvinnlig arbetsmarknad. Här finns naturligtvis många hinder och fördomar som måste raseras, och vi måste gå in med omedelbara åtgärder. Jag vill gärna hänvisa till den försöksverksamhet som pågår i Kristianstads län för fler kvinnor i typiskt manliga jobb. Inrikesutskottet tog i förra veckan del av den verksamheten på ort och ställe. Det är som bekant delegationen för jämställdhet mellan kvinnor och män som har initierat denna verksamhet, som genomförs med speciella aktiveringsåtgärder i nära samverkan mellan företrädare för arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna, för de arbetssökande kvinnorna och för kommunerna. I länet har hittills 400 kvinnor anmält sitt intresse, över 200 har deltagit i informationsdagar med industrivisning, över 100 har fått plats på praktikkurser och av dem har 71 placerats i arbete. Vid de intervjuer som jag gjorde med såväl manliga som kvinnliga anställda och med representanter för kommuner och industri hade man bara positiva omdömen om denna verksamhet och om kvinnornas arbete i tidigare typiskt manliga jobb.

Denna verksamhet skall utökas, och då är det angeläget, tycker jag, att en sådan verksamhet kommer till stånd i Norrlandslänen, där vi helt enkelt inte har arbete åt kvinnorna, eftersom arbetsmarknaden ofta är alltför ensidig. I mitt län har flera orter mycket ensidig näringsstruktur, såsom Hofors och Sandviken, och vi skulle med glädje ta emot en liknande försöksverksamhet på dessa platser.

Arbetstiden tas upp i direktiven. Vi är medvetna om att löntagarorganisationerna i dag framför allt är intresserade av en förlängning av semestern, men det är i det korta perspektivet. På litet längre sikt har man uttalat sig för kortare arbetsvecka i form av minskad arbetstid per dag, och detta är en reform som är angelägen både ur sysselsättnings-synpunkt och inte minst när det gäller jämställdheten mellan män och kvinnor och familjens hela situation. Jag tror att det med kortare

Torsdagen den
21 mars 1974

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

arbetsvecka blir lättare att åstadkomma den fördelning mellan män och kvinnor som är önskvärd att få till stånd när det gäller uppfostran, hemarbete, samhällsengagemang osv.

Jag skall till sist ta upp motionen 567 som gäller frågan om rätt till näringshjälp till handikappade jordbrukare. Jag är naturligtvis glad över den positiva behandlingen av motionen i utskottet. Utskottet hemställer att riksdagen i anledning av motionen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört. Näringshjälp kan ju utgå till handikappad som inte kunnat få lämpligt arbete på den öppna marknaden. Möjlighet att få bidrag föreligger både för dem som vill börja verksamhet som egen företagare och för dem som vill fortsätta redan pågående verksamhet som företagare. Sådan näringshjälp har tidigare utgått till handikappade jordbrukare, men den möjligheten inskränktes 1972. Det innebär att medan andra företagargrupper kan få bidrag så kan handikappade jordbrukare endast få hjälp genom lånefinansiering via rationaliseringsstödet. Det innebär således en klar orättvisa. Och det är inte rimligt att en viss grupp handikappade skall ha sämre villkor än andra. Utskottet utgår från att en redovisning av undersökningsresultatet och de åtgärder som vidtagits för att komma till rätta med de påträffade komplikationerna i åtgärdssystemet kan lämnas senast nästa års riksdag.

Herr talman! Med detta ber jag att yrka bifall till reservationen 7 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! Den första försvarslinjen mot arbetslöshet går inom företagen. Företagens lönsamhet får därför inte undergrävas så att arbetslösheten ökar. Det är något för socialister att tänka på. Men även med en riktig politik på det området kommer vi väl aldrig helt ifrån en viss arbetslöshet, och därför behövs arbetslöshetsförsäkring för alla.

Den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen har stora brister genom att de arbetande behandlas så olika. De nuvarande karensreglerna i sjukförsäkringsbestämmelserna är orättfärdiga och behöver ändras. Inför beslutet om ATP talade socialdemokraterna om att pension inte skulle vara en förmån bara för en del utan för alla. Jag håller med om det. Men varför skall detsamma då inte gälla när man blir arbetslös? Jag har själv vid flera tillfällen upplevt arbetslöshetens elände, och jag är helt klar över att det skall vara en försäkring som gäller lika för alla och med mindre restriktiva regler än för närvarande.

Frågan om införande av en arbetslöshetsförsäkring diskuterades av riksdagen första gången redan 1908. År 1915 uppdrogs åt socialförsäkringskommittén att utreda frågan. Sedan man funnit att socialförsäkringskommitténs förslag innebar att vissa arbetargrupper skulle ställas utanför försäkringen, tillsattes en ny utredning, 1926 års arbetslöshetsutredning. Den utarbetade två alternativa förslag. Det ena var ett förslag om obligatorisk försäkring som skulle omfatta alla arbetare mellan 16 och 67 år och kostnaderna för detta föreslogs bestridas dels med försäkringsavgifter både från de försäkrade och från arbetsgivarna och dels med bidrag av statsmedel.

Det andra förslaget från 1926 års arbetslöshetsutredning gällde en

frivillig försäkringsform och gick ut på att det allmänna skulle lämna bidrag till av arbetarna själva bildade försäkringskassor när dessa följde vissa villkor. Förslagen ledde inte till lagstiftning men 1932 tillkallades fem sakkunniga för att fortsätta behandlingen av frågan och de lade fram ett förslag om statsunderstödda arbetslöshetskassor. Förslaget låg till grund för det system som genomfördes från 1 januari 1935 och sedan dess varit gällande med de huvudsakligen smärre förändringar som genomförts under årens lopp.

Efter förslag från bl. a. vårt parti, dåvarande högerpartiet, tillsattes år 1966 KSA-utredningen, och efter förslag av den utredningen har betydande förbättringar genomförts. Men kraven på en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring har undan för undan växt sig allt starkare. Att en allmän arbetslöshetsförsäkring bör fungera så lika sjukförsäkringen som möjligt börjar det också bli en allt starkare uppslutning kring. Som exempel kan nämnas att i en motion förra året till avdelning 31 av Försäkringsanställdas förbund yrkades att förbundsstyrelsen skulle ges uppdrag att med kraft verka för att en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring genomföres snarast möjligt samt att försäkringskassorna åläggs uppgiften att administrera denna försäkring. Motionen tillstyrktes av avdelningen och sändes till kongressen som avdelningens egen och den undertecknades av en socialdemokratisk ledamot av denna kammare. Det jag här nämnt är ett exempel på att önskemålen om en obligatorisk försäkring genom försäkringskassan ökar.

Redan 1960 års arbetslöshetsförsäkringsutredning uttalar som sin mening att enda utvägen att öppna försäkringen för alla är att göra den obligatorisk. Vad som förvånar mig inför dagens behandling är att socialdemokrater och kommunister i utskottet tydligen inte vill vara med om att fatta ett principbeslut om att en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring skall införas. Däremot föreslår de att den utredning som måste tillsättas skall få så långtgående och hårt bundna direktiv att anknytningen till sjukförsäkringssystemet allvarligt försvåras och förutsättningar skapas redan i direktiven för att frågan skall bli besvärlig att lösa. Finansiering med arbetsgivaravgifter gör ju att den första försvarslinjen mot arbetslösheten, den som går inom företagen, utsätts för hårdare påfrestning än för närvarande och att de anställdas pensionsgrundande inkomster minskas. Det är ingen bra lösning.

Jag har tyvärr en känsla av att socialdemokrater och kommunister försöker att på nytt begrava det hela i en utredning som med felaktiga direktiv kan komma med ett felaktigt förslag. Jag hoppas, när vi nu har kommit så långt på väg mot en lösning, att frågan inte skall saboteras. Den utredning som måste till bör snabbt kunna komma med en lösning. Frågan har nu behandlats i olika utredningar under en tidsperiod av nära 60 år. Det torde, som jag ser det, vara möjligt att på grundval av det rikhaltiga material som föreligger efter alla dessa utredningar och genom andra förslag som framförts snabbt lägga fram ett bra förslag om en obligatorisk försäkring, finansierad på liknande sätt som sjukförsäkringen med likartade karenregler och administrerad av försäkringskassorna. Den här frågan har begravts i utredningar tillräckligt länge nu. Vad vi behöver är en lösning och ett steg på vägen vore att fatta ett principbeslut om att

Torsdagen den
21 mars 1974

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

försäkringen skall genomföras.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag under punkten 2.

Herr PETERSSON i Västerås (vpk):

Herr talman! Jag kanske kan trösta kammarens ledamöter med att jag inte kommer att utnyttja de 20 minuter som stipulerats på talarlistan.

Nyligen har pressen kommenterat det stigande antalet förtidspensionerade. Det är ingen överdrift att säga att den starka stegringen av antalet förtidspensionerade och av de s. k. arbetsmarknadsmässiga faktorerna har kommit att spela en allt större roll. Naturligtvis är det inget fel i att personer, s. k. svårplacerbara och utslitna, utan att direkt vara sjuka beviljas förtidspension. Men det är samtidigt ett faktum att den överväldigande majoriteten av dem som i dag inrangeras i kategorin svårplacerbar arbetskraft vill ha ett arbete, ett meningsfullt arbete.

I motionen 563 har vi anfört fakta om det år för år minskade antalet människor i s. k. skyddad sysselsättning som fått arbete i den öppna marknaden. År 1951 fick 57 procent av dem som inskrevs vid landets arbetsvård arbete i den öppna marknaden. År 1957 var procenttalet 37. Emellertid förändrades bilden helt under 1960-talet. År 1965 var det 23 procent av de inskrivna som fick arbete i den öppna marknaden, och år 1969 hade andelen gått ned till 12,6 procent. År 1972 var det endast 11,5 procent av de inskrivna som fick arbete i den öppna arbetsmarknaden.

Enligt vår mening måste man dra vissa slutsatser av dessa fakta, t. ex. att den nuvarande typen av skyddade verkstäder inte har en ändamålsenlig inriktning, detta sagt om man har målsättningen att bereda vad man kallar arbetshandikappade en meningsfull sysselsättning. Tyvärr pekar utvecklingen – om vi kan tala om utveckling i detta sammanhang – på att utslagningen av arbetskraft från den s. k. öppna arbetsmarknaden kommer att fortsätta under 1970-talet. Det betyder inte nödvändigtvis att antalet arbetsvårdssökande kraftigt kommer att öka. Det kommer delvis att bero på hur man anpassar sociallagstiftningen – anpassning har redan skett – till utvecklingen på arbetsmarknaden. Det går exempelvis redan nu att få förtidspension vid 60 års ålder.

Vad hela frågan gäller är emellertid inte att på ett eller annat sätt förpassa ur kapitalistiska utsugningsprocessen utslagna människor till en påtvingad pension eller till ett liv utanför den mänskliga, skapande processen. Det handlar i stället om att ge dessa människor en meningsfull, nyttig sysselsättning. Men med den trend som är alltmer påtaglig kommer den stora majoriteten av de i arbetsvården inskrivna att bli kvar där. För att komma ur detta läge måste en inriktning ske på sysselsättningens område genom produktionsinitiativ av ett sådant slag och en sådan omfattning att den naturliga konsekvensen måste bli att staten övertar verksamheten.

Utskottet avvisar motionen med hänvisning till att en utredning snart skall tillsättas, som skall ta upp den skyddade verksamhetens organisation och inriktning. Men, herr talman, varken motionen eller reservationen 15, som är fogad till utskottets betänkande, föreslår någon utredning som kunde sägas föregripa en redan aviserad sådan. Nej, vad vi föreslår är ett

på synnerligen goda och välmotiverade grunder baserat uttalande för en ny principiell inriktning av arbetsmarknadspolitiken. Det är vad det handlar om.

Ett ställningstagande för en utbyggnad av samhällets produktionsinitiativ är att ta sikte på en lösning av ett väsentligt arbetsmarknadsproblem. Ett sådant uttalande eller ställningstagande låser inte en kommande utredning, eftersom det i hög grad är fråga om verksamhet efter linjer som vi angett i motionen och som fordrar betydande kapital och produktionsinsatser. Sådana förfogar inte vare sig landsting eller kommuner över. De har heller inte kompetensen. Det är följaktligen något som staten måste ta huvudansvaret för. Förslagsvis har vi nämnt verksamhet i AB Statsföretags regi med filialer i skilda delar av landet.

Det skulle innebära, som också anges i reservationen 15, att i takt med att de statliga företagen byggs upp kommer motsvarande av kommuner och landsting bedrivna verksamhet att kunna avvecklas.

Herr talman! Vi har även att göra med ett betydande antal människor som är i behov av arbetsmarknadsutbildning till följd av s. k. strukturrationisering, nedläggning av företag, driftsinskränkningar och flyttning av företag från orten, samt ungdomar och kvinnor vilka egentligen inte kommit in på arbetsmarknaden. Vi tar i vår motion 564 upp en annan aspekt än den jag nyss behandlade i samband med behovet av en principiellt ny inriktning av arbetsmarknadspolitiken. Det är frågan om de materiella villkor varunder människor tvingas genomgå denna utbildning. Vi pekar i vår motion på att det är en tvångssituation dessa människor råkat i, en oförskylld arbetslöshet. Den fråga vi ställer är kort uttryckt följande: Skall dagens arbetslösa betala ett högre pris för att genomgå denna utbildning än gårdagens arbetslösa?

Låt mig ta några exempel. Om man bortser från hyresbidraget, eftersom det i båda fallen utgår med hänsyn till familjens kostnad, var år 1970 socialbidraget i Stockholms kommun 1 165 kronor och utbildningsbidraget 780 kronor. Det var alltså en skillnad på 385 kronor. Exemplet avser en familj med man, hustru och två barn. Hustrun är hemmafru och har inga arbetsinkomster. Barnen är fyra och elva år. För samma familj år 1973 var socialbidraget i Stockholm 1 465 kronor och utbildningsbidraget 965 kronor. Skillnaden var alltså 500 kronor. Utbildningsbidragsfamiljen har följaktligen fått en avsevärd försämring i förhållande till de sociala bidrag som utbetalas i en rad kommuner, inte bara i Stockholm.

En sådan förändring kan självfallet inte accepteras. Den skillnad som nu föreslås kommer inte ens att återställa skillnaden mellan de två bidragsformerna till 1970 års nivå. För de människor som är indragna i arbetsmarknadsutbildning är det också ett mycket stort problem. Det framgår med all önskvärd tydlighet av den opinion som bl. a. tagit sig uttryck i namninsamlingar, uppvaktningar och uttalanden för kravet om höjt grundbidrag och som också har kommit till både regeringens och inrikesutskottets kännedom.

Över 20 elevråd, från Vilhelmina i norr till Kristianstad i söder, har vänt sig till politiska partier, till fackliga organisationer, till socialstyrelsen och till arbetsmarknadsstyrelsen och framfört krav på att

Torsdagen den
21 mars 1974

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

grundbidraget skulle höjas till 900 kronor per månad från den 1 januari i år och att barnbidraget skulle höjas till den nivå som för närvarande tillämpas i kommunerna. Som svar på detta kommer förslag om en blygsam uppräknig, som inte ens återställer skillnaden mellan de här omtalade bidragsformerna.

Jag vill också, herr talman, till slut vidröra ett par delfrågor i detta problemkomplex, vilka avser åtgärder för att underlätta de handikappades situation. Det gäller bl. a. den mer än välbehövliga förbättringen av stödet till de handikappade i form av bidrag och lån till anskaffning av motorfordon. Även här har utskottet tagit till den beprövade metoden att hänvisa till en kommande utredning. Men lägg märke till att motionen 569 ansluter till ett anslagsäskande från arbetsmarknadsstyrelsen. Vi tar detta faktum till intäkt för att den här frågan är tillräckligt utredd, varför något hinder från den synpunkten absolut inte föreligger.

Vill man få till stånd en förbättring eller vill man det inte? Det är frågan. I alla händelser är den ringa merkostnaden inget skäl för ett uppskov.

Slutligen, herr talman, vill jag med några få ord erinra om och understryka vad som sägs i motionen 1555 och i reservationen vid punkten 17. Det är önskvärt och ett rättvisekrav att det skapas enhetlighet oberoende av studiesystem när det gäller undervisningen i svenska språket för alla dem som arbetar och bor i vårt land och som inte har svenska som modersmål. Principen bör vara att all sådan undervisning är avgiftsfri och även innefattar möjlighet till icke återbetalningspliktiga studiemedel.

Ett annat väsentligt krav som rests från olika håll men som regeringen inte velat bifalla är att nu gällande maximering till åtta veckor förlängs eller helt slopas och att nya riktlinjer utfärdas, innebärande möjlighet till flexibel kurstid och differentierat kursmål för olika kursdeltagare.

Herr talman! Jag ber till slut att få yrka bifall till reservationerna 8, 10, 12, 14, 15 och 16, fogade till inrikesutskottets betänkande nr 3.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! I den långa rad av motioner som behandlas i det nu föreliggande utskottsbetänkandet återfinns också motion nr 1547, som handlar om en översyn av arbetsförmedlingarnas verksamhet. Ingen lär förneka att arbetsförmedlingarna har en nyckelfunktion inom arbetsmarknadspolitiken. Väl fungerande arbetsförmedlingar är en förutsättning för att våra arbetsmarknadspolitiska intentioner skall kunna genomföras. Många har ju i särskilt hög grad framhållit arbetsförmedlingarnas roll när det gäller att jämka samman den stora efterfrågan på arbete som finns med den likaledes stora efterfrågan på arbetskraft.

Den här nyckelrollen, som arbetsförmedlingarna har när det gäller arbetsmarknadspolitiken och sysselsättningsfrågorna, återspeglar sig i den stora mängd arbetsuppgifter som ligger på arbetsförmedlingarna. Förutom den rena förmedlingsverksamheten skall de syssla med interlokal förmedling, yrkesvägledning, arbetsvård, anlagsundersökningar, samarbete med arbetslöshetskassor, flyktingärenden, statistik, utredningar osv.

Den expansion som arbetsmarknadspolitiken har genomgått under

Torsdagen den
21 mars 1974

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

senare år har också tillfört arbetsförmedlingarna en lång rad nya arbetsuppgifter. Arbetsförmedlingarna skall vara pådrivande när det gäller att tillskapa anpassningsgrupper. De skall administrera femkronan, och det kontanta arbetslöshetsstödet. De skall svara för en hel serie frågor i samband med arbetsmarknadsutbildningen etc.

Allt det här innebär naturligtvis att arbetsförmedlingarna har fått se sin arbetsbörda successivt växa sig större och större. Dessutom har man funnit det nödvändigt att vid flera tillfällen vidta omorganisationer av arbetsförmedlingarnas verksamhet. Säkert har de omorganisationerna verkligen varit nödvändiga, men det är också säkert att de inte har bidragit till att skapa någon alltför stor arbetsro för dem som jobbar på arbetsförmedlingen.

Man har från tid till annan kunnat iaktta ganska allvarliga köproblem inom arbetsförmedlingens verksamhet. Det har funnits besvärande köer inom arbetsvården och inom yrkesrådgivningen. Nu har man i de allra flesta fall lyckats råda bot på köerna genom specialinsatser med särskilt inkallad personal, exempelvis under 1973, men vi har egentligen inga garantier för att inte nya köproblem kommer att uppstå i framtiden.

Vi kan vidare konstatera att bildandet av anpassningsgrupper på företagen inte har gått i den takt som man kanske skulle ha önskat, och en orsak till detta kan naturligtvis vara att inte arbetsförmedlingarna har haft tillräckliga resurser.

På sina håll i arbetsförmedlarkretsar har det uttalats farhågor för att det rena förmedlingsarbetet skulle bli lidande på den mångfald av andra, viktiga arbetsuppgifter som man har att ta itu med.

Dessa problem måste naturligtvis lösas, och det får väl anses vara tvivelaktigt huruvida man också för framtiden skall lita till specialinsatser av särskilt inkallad personal för att undanröja de köproblem som kan uppkomma. Det måste vara motiverat med en översyn av arbetsförmedlingarnas arbetsfördelning och långsiktiga utveckling. Man måste skapa garantier för att ingen av de många viktiga sektorer som arbetsförmedlingarna sysslar med blir eftersatt. Man måste göra långsiktiga bedömningar av arbetsförmedlingarnas resursbehov, både ekonomiskt och personellt, bl. a. för att få rätt omfattning på aspirantutbildningen.

Det är dessa frågeställningar som bildar bakgrund för det yrkande som finns i motionen 1547 och som alltså går ut på att man skulle tillsätta en utredning för att genomföra en översyn.

Nu är det ju meningen att det skall tillsättas en sysselsättningsutredning, som har diskuterats ganska mycket fram och tillbaka här i dag. I det sammanhanget vill jag gärna ge en komplimang till regeringen för den snabbhet med vilken man numera verkställer önskemål som oppositionen framför motionsvägen. Om man kommer att få det snabba genomförandet också i fortsättningen, så lovar det gott för den framtida politiken.

Denna sysselsättningsutredning kan rimligen förväntas -- det är i varje fall vår förhoppning -- leda till resultat som kommer att innebära väsentliga förändringar när det gäller arbetsmarknadspolitiken i framtiden och när det gäller sysselsättningspolitikens allmänna uppläggning. De förändringarna kommer helt naturligt också att på ett mycket kraftigt

Torsdagen den
21 mars 1974

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

sätt påverka arbetsförmedlingarnas arbetsförhållanden. Därför delar jag den bedömning som man gör i utskottet, nämligen att man inte nu bör tillsätta en utredning för att se över arbetsförmedlingarnas verksamhet och utveckling. Det måste vara rimligt att avvakta vilket resultat sysselsättningsutredningen kommer till. Det är också helt klart att när den utredningen är färdig, kommer behovet av en sådan här översyn och planering att vara ännu starkare än vad det är i dag. Jag vill därför tillstyrka utskottets förslag på denna punkt.

Herr talman! Jag skulle litet vilja beröra en annan fråga som gäller arbetsförmedlingarna. I reservationen 5 av herr Eriksson i Arvika m. fl. uttalar man sig för inrättandet av lokala styrelser vid arbetsförmedlingarna. Varken i den motion där den här tanken först förts fram eller i reservationen sägs det någonting om vilka beslutsfunktioner och arbetsuppgifter dessa lokala styrelser egentligen skulle ha. Däremot har man framfört tanken på lokala styrelser för arbetsförmedlingskontoren som en form av decentralisering. Det är helt klart att det för en centerpartist låter bestickande om man har möjlighet att decentralisera beslutsverksamheten. Men frågan är naturligtvis: Tillsättandet av styrelser som inte har några egentliga uppgifter, är det decentralisering? Är det inte snarare en form av skendecentralisering?

Givetvis är ett ökat lokalt inflytande över de flesta politiska områden något mycket angeläget, och det är också en fråga som centerpartiet har drivit med ganska stor konsekvens. Men det här ökade lokala inflytandet bör inte utövas genom styrelser i lokala enheter av statliga verk. Det rätta organet för politisk handläggning av lokala frågor måste rimligtvis vara kommunen. Kommunen bör också ha ansvar för sysselsättningsfrågorna. Det är alltså kommunen som bör, för att citera reservationen, "initiera behövliga stödåtgärder inom sina verksamhetsområden".

Jag ser i reservanternas förslag en risk för att kommunerna avlastas ansvaret för sysselsättningsfrågorna och att de frågorna förs över till de lokala statliga organ som arbetsförmedlingarna utgör. Det är enligt mitt sätt att se helt i strid med decentraliseringssträvandena.

Över huvud taget är tanken på lokala styrelser i statliga organ någonting som jag finner ganska oroväckande, om man skulle försöka genomföra den tanken inom andra politiska områden och vidareutveckla detta. Det är väldigt angeläget med ett ökat kommunalt inflytande över sysselsättningsfrågorna. Jag har dessutom den förhoppningen att en länsdemokratisk reform kommer att leda till att arbetsmarknadspolitiken också på länsnivå i högre grad kommer under ett direkt folkvalt organ. Det är den utveckling som vi vill stödja. Reservanternas förslag går i direkt motsatt riktning, och jag vill även i det här fallet yrka bifall till utskottets förslag.

Den allmänna arbetslöshetsförsäkringen har diskuterats mycket här i dag, och jag skall inte orda alltför mycket om den. Det har framförts några gånger under dagens lopp att vi med vårt förslag till en allmän arbetslöshetsförsäkring skulle vilja undergräva de fackliga organisationernas ställning och koppla bort arbetslöshetskassorna. Herr Nilsson i Tvärälund framhöll på ett tidigt stadium av dagens debatt att centern i sin motion betonade vikten av att man tar till vara allt det positiva som

finns i det nuvarande systemet med arbetslöshetskassor. Trots att han sade detta kom beskyllningen tillbaka senare i debatten, att vi skulle vilja undergräva de värden som finns i det nuvarande systemet, och jag vill därför än en gång slå fast att vi har inte på något sätt definitivt tagit ställning till hur det här skall utformas, men vi är helt på det klara med att man måste ta till vara de erfarenheter och de värden som ligger i det nuvarande systemet. Man får inte vidta åtgärder som innebär att man minskar löntagarnas inflytande över hur arbetslöshetsförsäkringen sköts.

Herr Lorentzon förde ett mycket intressant resonemang i ett av sina inlägg. Hans uppfattning om de icke-socialistiska partierna är ju att de är något slags politiska avläggare av storfinansens, och han drar då den slutsatsen att politiska avläggare av storfinansens har naturligtvis inget intresse av att driva en sådan fråga som en allmän arbetslöshetsförsäkring. Alltså, menade herr Lorentzon, måste det här med allmän arbetslöshetsförsäkring ha varit någonting som mittenpartierna kommit på just nu.

Sedan råkar den historiska verkligheten vara – som är väl belagt – att centern och även folkpartiet har drivit den här frågan i över ett årtionde. Det finns alltså en motsättning mellan den historiska verkligheten och herr Lorentzons uppfattning om verkligheten. Endera är den historiska verkligheten felaktig eller också är herr Lorentzons uppfattning om mittenpartierna felaktig. Personligen tror jag mera på den historiska verkligheten än på herr Lorentzon.

Men jag fick en liten förklaring till den här mycket egendomliga synen som herr Lorentzon hade. Det var i ett senare inlägg, där det visade sig att herr Lorentzons bedömning av den nuvarande politiska situationen baseras på hans minnen från 1940-talet. Herr Lorentzon höll ett mycket engagerat anförande om hur den politiska situationen var på 1940-talet och vad de politiska partierna då tyckte, och det är tydligen detta herr Lorentzon baserar sina ställningstaganden på. Nu skall inte jag säga något ont om 1940-talet. Jag råkade födas det årtiondet, och det är i stort sett det enda jag minns av det. Därför kanske jag är ursäktad om jag föredrar att bygga mina politiska uppfattningar på något senare data än dem som herr Lorentzon av allt att döma bygger sina uppfattningar på.

Flera före mig har uttryckt sin förvåning över att vpk och socialdemokraterna, som ju i sin reservation tycks ansluta sig till tanken på en allmän arbetslöshetsförsäkring, ändå inte gör det hela vägen fram och att de inte stödjer tanken på ett principbeslut. Jag konstaterar alltså att när det kommer till kritan vet uppenbarligen varken vpk eller socialdemokraterna vad man egentligen vill; man vet inte om man vill ha en allmän arbetslöshetsförsäkring eller inte.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 7 i inrikesutskottets betänkande och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vid denna sena tidpunkt tänker jag inte förlänga debatten mycket.

Jag respekterar ungdomen och har respekt även för dess övermod. Det hör ungdomen till att vara litet framåt, även om den då och då slår över.

Den siste ärade talaren sade: Jag var inte med på 1940-talet och har

Torsdagen den
21 mars 1974

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

därför ingen aning om vad som hände då. Men lika fullt ville han göra gällande att jag hade fel, när jag helt kort berättade hur det gamla bondeförbundet uppträdde då exempelvis arbetarna i Norrland försökte övertala skogsarbetarna att gå med i arbetslöshetsförsäkringen. Hur många tiotusentals kronor måste inte Skogsarbetareförbundet offra på propaganda för att övertyga skogsarbetarna om fördelarna med att gå med i den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen! Och varför? Jo, därför att de människor som herr Granstedt inte har en aning om, trots att han tillhör samma partis avläggare, påstod att det var fråga om understöds-
anda.

Jag tycker som sagt det är tjugigt med ungdom, och jag tilltalas även av dess övermod. Men överslagen får kanske inte vara hur stora som helst. Jag vill uppmana denne yngling att i hävderna läsa om arbetarrörelsen och om det gamla bondeförbundet. Då får han kanske klart för sig efter vilka linjer arbetarrörelsen gick fram när det gällde att hävda sitt människovärde och hur arbetarna då bekämpades av det gamla bondeförbundet.

Herr GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Herr talman! Vad jag egentligen ville ha sagt med mitt förra inlägg i denna fråga var att jag inte är beredd att inveckla mig i någon historisk debatt med herr Lorentzon. Och jag är väl fortfarande inte beredd att ta upp någon sådan debatt, även om det kunde finnas förutsättningar för att göra det meningsutbytet både ingående och intressant.

Jag vidhåller att när man skall ta ställning till aktuella politiska frågor finns det senare data att hålla sig till.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Detta inlägg avstår jag från att bemöta.

Herr DANELL (m):

Herr talman! Det är frestande att börja detta inlägg med: Förlåt en yngling! Men jag lämnar den saken därhän.

Trots att vi nu tycks ha efterkrigstidens rekordarbetslöshet bakom oss har vi fått nya och till synes kroniska sysselsättningsproblem för vissa grupper. Man märker också i propositionen från arbetsmarknadsdepartementet att en av dessa grupper har fått en speciellt förmånlig behandling, nämligen kvinnorna. Detta är självklart en välkommen politik, men jag kan inte förstå att en delvis ny inriktning av arbetsmarknadspolitiken måste utsluta rejäla åtgärder för en annan grupp på arbetsmarknaden som har en mycket mörk framtid. Jag tänker här på dem som inget högre önskar än att få använda sina hårt och ibland dyrt inhämtade kunskaper i arbetslivet men alltför ofta under lång tid nekas denna rättighet, nämligen de unga och nyutbildade.

För att belysa den gruppens stora problem på en arbetsmarknad som saknar både nyföretagande och sund tillväxt har jag i motionen 1139 presenterat en del åtgärder som syftar till att underlätta övergången mellan utbildning och arbetsmarknad. Med hänsyn till den – efter kompromissen mellan mittenpartierna och regeringen – jämfört med

tidigare i realiteten oförändrade ekonomiska politiken känns dessa förslag än angelägnare. Jag instämmer således i herr Nordgrens uttalande om vikten av att möta ungdomsarbetslösheten med rejäla åtgärder.

I min motion har jag understrukit att det visst utförts mycket arbete på våra arbetsförmedlingar och i arbetsmarknadsstyrelsen för de yngre som försöker få arbete, men att detta arbete hittills inte tycks ha varit särskilt målinriktat eller prioriterat. Visst är beredskapsarbeten bra för en tid, och visst är det bra att man kan erbjuda den ena kursen efter den andra till den arbetslöse i hopp att det snart skall bli bättre på arbetsmarknaden. Men detta räcker inte. En färdigutbildad ung människa måste också ha rätt att känna trygghet i vårt samhälle. Att bli erbjuden ett beredskapsarbete i sex månader, varefter den stora ovissheten åter skall inträda, kan säkert många gånger kännas mycket grymt.

I motionen 1139 har jag därför framlagt ett antal förslag om hur vi redan i skolan på ett tidigt stadium skall kunna hjälpa in en elev på ett spår som tar hänsyn både till hans eller hennes kvalifikationer och intressen och till arbetsmarknaden. För att denna hjälp skall kunna bli effektiv måste eleven, oavsett om det gäller grundskola eller gymnasium, nås av en individuellt inriktad obligatorisk yrkesvägledning. Fortfarande är det så att den yrkesvägledning som eleverna möter består av en föreläsning om arbetsmarknaden, varefter vägledaren upplyser om var och när han är åtkomlig för frågor och samtal. Det är uppenbart att ett sådant system aldrig når dem som har störst bekymmer med sin framtid. Det kan vara svårt att självmant gå till en vägledare och tala om sina svaga prestationer och kanske dåliga kunskaper, om hur man skall börja en utbildning som skall ge resultat. Med dagens yrkesvägledning, där också den gamla kontakten mellan yrkesvals läraren och eleven är bruten, är det inte konstigt att de med låga betyg och avbruten skolgång utgör en mycket stor grupp bland de arbetslösa ungdomarna.

Den således nödvändiga studie- och yrkesorienteringen, som skall vara av individuell karaktär, bör nå eleverna i klass nio i grundskolan och följa dem upp genom hela gymnasiet. Orienteringen måste, för att den skall bli effektiv, ske i fast samverkan mellan arbetsmarknadsmyndigheterna, skolan, hemmen, näringslivet och de fackliga organisationerna. Skolans yrkesvägledning bör omfatta även den internationella arbetsmarknaden, vilken utgör ett attraktivt alternativ för många, inte minst som ett led i en utbildning.

Denna utvecklade yrkesvägledning bör också finnas under den postgymnasiala utbildningen, för att motverka dyra och tidskrävande felsatsningar på utbildningsvägar som kanske inte passar vare sig den studerande eller arbetsmarknaden. Den nya syo-verksamheten i våra grund- och gymnasieskolor borde "översättas" till de postgymnasiala utbildningsvägarnas förhållanden.

Herr talman! Jag har velat nämna dessa mina förslag till åtgärder då de finns med i den motion som delvis behandlats av inrikesutskottet. Jag har försökt visa på en helhetssyn som i dag tyvärr saknas men som vi måste få till stånd när det gäller politiken för att skapa en arbetsmarknad också för dem som är under 25 år.

Man bör komma ihåg att det fortfarande är en utbredd uppfattning

Torsdagen den
21 mars 1974

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

bland arbetsgivare att det är något fult och billigt att ha beredskapsarbete bakom sig; det betraktas som ett skäl mot att anställa personen i fråga. Det är fel att tycka så, men vi måste möta den uppfattningen med information.

Förslagen i min motion att i förebyggande syfte informera inte bara eleverna om utbildning och framtid utan också arbetsgivarna om befintliga utbildningsvägar och arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet för arbetslös ungdom – exempelvis beredskapsarbete – liksom mina förslag till åtgärder för att nå alla arbetslösa under 25 år med allmän och obligatorisk yrkesvägledning har enligt min uppfattning behandlats alltför kallsinnigt av utskottet. Att som utskottet gör bemöta dessa förslag med information om existensen av femkronan och om att arbetsmarknadsmyndigheterna bedriver samarbete med ungdomsorganisationerna för att nå de arbetslösa ungdomarna visar inte något överdrivet stort intresse hos utskottet för dessa frågor. Att den s. k. femkronan på sistone har blivit populär bland arbetsgivarna är inte ett tecken på bra information till arbetsgivarna utan snarare ett tecken på motsatsen, eftersom det nu tagit över ett år för den s. k. reformen att slå igenom. Det är också troligt att många i gruppen arbetslösa ungdomar står utanför ungdomsorganisationerna och därför har än svårare att få arbete.

Att mina propåer om vissa insatser med tanke på akademikernas relativt sett höga arbetslöshet skulle bemötas med några rader av utskottet om att akademikerna bör söka till för denna grupp icke traditionella arbetsplatser var väntat. Min uppfattning är dock att enbart det faktum, att akademikerna inte utgör en i absoluta tal dominerande grupp bland de arbetslösa ungdomarna, inte får utesluta effektiva åtgärder för dem. Med tanke på de betydande ekonomiska satsningarna på den högre utbildningen av såväl den enskilde som samhället är det synnerligen väsentligt att de nytexaminerade så snart som möjligt efter examen får meningsfullt arbete. Att det nu examineras drygt 15 000 akademiker årligen – varav bara en tredjedel från yrkesinriktade studier – mot 5 000 för tio år sedan samt att det i slutet av 1973 var drygt 10 000 arbetslösa akademiker i Sverige måste rimligtvis påverka arbetsmarknadspolitiken. Jag har därför bl. a. föreslagit att det ”offensiva vapnet” hos arbetsförmedlingarna, nämligen den aktiva platsackvisitionen, bör – i motsats till vad årets proposition i ämnet föreslår – bli föremål för extra satsningar.

Herr talman! Då jag nu kan konstatera

för det första att vi har fel inriktning på utbildningen i våra skolor så att det är för mycket teori och för litet praktik,

för det andra att det brister i yrkesvägledningen och arbetsmarknadsinformationen till eleverna på olika utbildningsstadier,

för det tredje att arbetsgivarna vet för litet om de utbildningsvägar som i dag finns – och därmed vad de arbetssökande egentligen kan,

för det fjärde att det bara är ca 55 procent av en årskull ungdomar som går igenom t. o. m. gymnasiet,

för det femte att nästan 30 procent av de arbetslösa i dag är under 25 år, och till slut,

för det sjätte att de i februari 29 500 arbetslösa ungdomarna med sin

Torsdagen den
21 mars 1974*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

dåliga representation i löntagarorganisationerna inte företräds av någon på arbetsmarknaden,

så har jag funnit anledning att speciellt behandla just ungdomarnas situation på arbetsmarknaden. Dagens samhälle med höga levnadsomkostnader, urbanisering, främlingskap, stort utbud av gifter av olika slag gör en ung arbetslös mer utsatt i dag än för bara tio år sedan. Kammarens ledamöter behöver inte gå många meter utanför detta hus för att se vad bl. a. arbetslöshet kan ställa till med. För många är en social kräftgång redan en realitet — det måste vara riksdagens uppgift att låta tusentals hotade ungdomar undgå den upplevelsen.

Herr talman! Jag måste sluta med att säga att jag beklagar att man i utskottet liksom i den föreliggande propositionen alltför lättvindigt behandlat de svårigheter som just drabbar ungdomarna på arbetsmarknaden.

Fru BERGLUND (s):

Herr talman! I inrikesutskottets betänkande nr 3 behandlas på s. 42 och 43 industriella beredskapsarbeten i Norrbotten. Herr Stridsman har något berört de här frågorna i sitt anförande, och det kan väl finnas anledning för mig att säga några förtydligande ord om dem.

Hösten 1970 beslutade arbetsmarknadsstyrelsen om etablering av industriella enheter i Pajala, Överkalix och Övertorneå kommuncentra med delvis andra utgångspunkter än som vanligtvis tidigare gällt för industriella beredskapsarbeten och med en mer vidgad målsättning. Bakgrunden till de här projekten var den snabba rationaliseringen inom jord- och skogsbruket, som innebar att befolkningstalen minskade i inlandskommunerna samtidigt som den äldre befolkningsandelen ökade mycket snabbt.

Regeringen och arbetsmarknadsverket bedömde utvecklingen som så allvarlig i de tre kommunerna att viktiga kommersiella och institutionella funktioner skulle komma att raseras om inte utflyttningen av personer i de yngre aktiva åldrarna kunde hejdas. Försöken att skapa nya arbetstillfällen efter traditionellt mönster med exempelvis lokaliseringpolitiska medel gav inga resultat. Det var bara att konstatera att det privata näringslivet inte var intresserat av att etablera sig i Norrbotten. Inga morötter hjälpte. Enligt det privata näringslivet, som står för 95 procent av företagsamheten, skall glesbygdsbefolkningens sysselsättningsfrågor helt lösas av samhället. Det tycker jag är ett observandum för alla dem som talar om socialiseringsspöket.

Hur skall vi kunna klara inlandskommunernas sysselsättningsfrågor om vi icke har en ökad statlig företagsamhet? Situationen var sådan att arbetsmarknadsmyndigheterna bedömde det vara nödvändigt med speciella åtgärder. Insatserna måste ges en långsiktig karaktär, och en differentierad ålderssammansättning borde eftersträvas vid rekryteringen av såväl män som kvinnor till de industriella beredskapsarbetena på de tre nämnda orterna.

Den verksamhet i det industriella beredskapsarbetets form som inleddes syftade inte enbart till att lösa den äldre ortsbundna arbetskraftens sysselsättningsproblem i ett kortare perspektiv utan kunde betraktas som

Torsdagen den
21 mars 1974

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

mera varaktiga statliga verkstäder för arbetslösa av olika kategorier. Avsikten var att varje arbetsplats successivt skulle byggas upp till 100 anställda. De här arbetsplatserna startade i ett ogynnsamt läge i en lågkonjunktur och utan någon vilja till regionalpolitiska insatser från industrins sida. AMS har haft oerhörda problem med att få fram lämpliga produkter. Det har inneburit att arbetsplatserna inte kunnat byggas ut i den takt man önskat, och rekryteringen har inte heller blivit så differentierad som man hade hoppats på; det sistnämnda beroende på att det funnits så många lokalt bundna äldre arbetslösa inom området.

I går, den 20 mars, var sammanlagt 235 sysselsatta på de tre storarbetsplatserna enligt länsarbetsnämndens uppgifter. Överkalix är den arbetsplats som har utvecklats bäst med 135 anställda, Övertorneå har 70, och mest illa till ligger Pajala med 30 anställda. Den positiva utvecklingen i Överkalix beror på att Norrbottens järnverk har lagt ut legotillverkning som innebär en stabilitet i produktionen. Utskottet förutsätter i sin enhälliga skrivning att möjligheter att anställa även yngre arbetstagare skall tillvaratas i den praktiska tillämpningen. I Överkalix, där man har haft de största möjligheterna att leva upp till den målsättning som man hade från början – tack vare NJA - hade man den 1 mars i år 114 anställda, varav 81 män och 33 kvinnor. I åldrarna 25 år och yngre var 11 anställda, 25-44 år 59 anställda, 45-60 år 44 anställda, dvs. 70 av de 114 anställda var under 45 år. Statistiken är från länsarbetsnämnden i Norrbotten.

Herr talman! Jag har velat redovisa de här siffrorna för kammarens ledamöter, eftersom det i utskottet frågades, litet indignerat: Varför händer det ingenting? AMS har dock skaffat industriell sysselsättning till 235 personer i en lågkonjunktur på orter som inte har haft några industrier tidigare. Jag tycker att man inte skall skjuta på den som har haft vilja, ambition och satsat mycket, bl. a. personella resurser, på att få tag i lämpliga projekt. Jag kan förstå den oro som den lokala befolkningen ofta känner för att det inte går snabbare. Vi är många som är besvikna och otåliga. Vi är besvikna på de fria företagarna, som har 95 procent av företagsamheten i landet. Endast en mycket liten andel finns i Norrbotten. Vi är också besvikna på de borgerliga politikerna som kritiserar den statliga företagsamheten och samhällets engagemang i alla sammanhang samtidigt som de själva är mycket dåliga "påfösare" för sina egna bundsförvanter, företagarna. De har inte lyckats få en enda liten industri t. ex. till Pajala. Svårigheterna att få fram produkter till storarbetsplatserna i Norrbottens inland är ett bevis för att det är angeläget att staten satsar mer på egen företagsamhet och produktutveckling.

Herr talman! Glesbygdsutredningen framhöll angelägenheten av att etablera samhällsägda verkstäder i glesbygdskommunerna. Den framhöll att en rad olika driftsformer kunde tänkas. Men utredningen hade inte möjlighet att lägga fram förslag på hur dessa samhällsägda verkstäder skulle utformas. Den föreslog därför att en ny utredning skulle få i uppdrag att söka finna lämpliga lösningar på den framtida utformningen av dessa verkstäder.

Jag förutsätter att den utredning som är aviserad angående samord-

ningen av den skyddade verksamheten med bl. a. industriella beredskapsarbeten tar hänsyn till vad i glesbygdsutredningen anfördes angående samhällsägda verkstäder. Jag förutsätter också att den arbetar snabbt.

Herr talman! Fortfarande är situationen i Norrbottens inland sådan att extraordinära insatser fordras för att klara sysselsättningsfrågorna. Jag kan bara nämna att under 1973 var medeltalet anmälda arbetslösa i länet 4 800, personer i AMS-utbildning 3 500 och personer sysselsatta i beredskapsarbeten 3 300. I medeltal var det 11 600 personer som stod utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Det här sista är ett litet påpekande med anledning av uppgifter som förekommit om att det i Norrbotten råder överhettning på arbetsmarknaden.

Jag vill poängtera vikten och värdet av de samhälleliga satsningarna. Men det är angeläget att flytta fram positionerna. Förslaget om Stålverk 80 hälsar Norrbottens socialdemokrater med stor tillfredsställelse. Det känns skönt för alla oss som har kämpat för NJA:s existensberättigande. Åter ett bevis på att skogslänens befolkning kan sätta sin tilltro till den socialdemokratiska regeringen.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 2 av herr Fagerlund m. fl. samt 3:o) reservationen nr 3 av herr Lorentzon, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Fagerlund begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Lorentzon begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 2 antar reservationen nr 2 av herr Fagerlund m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 3 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	154
Nej	—	16
Avstår	—	157

Torsdagen den
21 mars 1974

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkande nr 3 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 165

Nej - 161

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herrar Nordgren och Oskarson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nordgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herrar Nordgren och Oskarson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nordgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 281

Nej - 46

Punkterna 4 och 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Eriksson i Arvika begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Torsdagen den
21 mars 1974*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Eriksson i Arvika begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 250
Nej - 75
Avstår - 2

Punkterna 7--11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 12 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 166
Nej - 161

Punkten 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Eriksson i Arvika m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Tvärälund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 13 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Tvärälund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 204
Nej - 122

Torsdagen den
21 mars 1974

Arbetsmarknads-
politiken m. m.

Punkterna 14–16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 17 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 311
Nej – 16

Punkten 18

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herrar Eriksson i Arvika och Ekinge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ekinge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 18 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herrar Eriksson i Arvika och Ekinge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Ekinge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 294
Nej – 32
Avstår – 1

Punkten 19

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Pettersson i

Västerås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 20 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Pettersson i Västerås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 309
Nej - 17
Avstår - 1

Punkterna 21-38

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 39

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 39 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 311
Nej - 16

Punkterna 40-45

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 46

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Pettersson i Västerås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 46 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av herr Lorentzon.

Torsdagen den
21 mars 1974

*Arbetsmarknads-
politiken m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Pettersson i Västerås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 308
Nej - 16
Avstår - 3

Punkterna 47-51

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 52

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Pettersson i Västerås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 52 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av herr Lorentzon.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Pettersson i Västerås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 311
Nej - 16

Punkterna 53-57

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 2 Föredrogs

Socialutskottets betänkande

Nr 3 i anledning av propositionen 1974:1 i vad avser framställningar för budgetåret 1974/75 till arbetarskyddsstyrelsen, yrkesinspektionen och statens arbetslinnik jämte motion

Försvarsutskottets betänkanden

Nr 12 med anledning av propositionen 1974:1 angående anslag m. m. för budgetåret 1974/75 inom handelsdepartementets verksamhetsområde såvitt gäller ekonomiskt försvar

Nr 13 med anledning av propositionen 1974:30 angående livränta till vissa personer

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 3 Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Nr 46

Torsdagen den
21 mars 1974

*Investeringsplan för
kommunikations-
verken m. m.*

Föredrogs trafikutskottets betänkande nr 2 i anledning av propositionen 1974:1 i vad avser utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1974/75 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Punkten 1

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:1 bilaga 8 (kommunikationsdepartementet s. 178–182) lämnat en sammanfattande redogörelse för kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets, statens järnvägars och luftfartsverkets fonder, statens vägverks förrådsfond och sjöfartsverkets fond samt fonden för Södertälje kanalverk.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1974:1410 av herrar Andersson i Ljung (m) och Komstedt (m) vari hemställts att riksdagen beslutade att anslagsramen för kommunikationsdepartementets kapitalbudget minskades med 153 miljoner kronor i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställde

att riksdagen med avslag å motionen 1974:1410 som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännä vad utskottet anfört beträffande investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

Reservation hade avgivits

1. beträffande minskning av medelsanvisningen av herrar Lothigijs (m) och Clarkson (m) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1410 som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännä vad reservanterna anfört beträffande investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Jag skall försöka uppträda så att ingen kammarledamot vad på mig ankommer behöver förlänga kvällens debatt.

Läser man utskottets betänkande nr 2 framgår det tydligt att utskottet är ganska nöjt med den medelanvisning som departementschefen har föreslagit på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde. Man är nöjd utom på en punkt och det gäller investeringsanslagen till järnvägarna. Där har utskottet enats om en höjning med 30 miljoner kronor. Moderata samlingspartiet har ingen motion i detta ärende men har ändå stött anslagsökningen inte minst för att vi vill markera behovet av en upprustning av SJ:s rullande materiel. Är det ett önskemål att stimulera den kollektiva godstrafiken måste vi tillse att det finns rullande materiel så att vi kan ta emot godset för transport till orter på långt avstånd. Det har visat sig vid flera tillfällen att SJ inte har haft tillräcklig tillgång till rullande materiel. Då är det också en

Torsdagen den
21 mars 1974

*Investeringsplan för
kommunikations-
verken m. m.*

naturlig sak att vi försöker medverka till en förbättring på det området. Om detta är utskottet enigt.

Jag kommer så till den första reservationen i detta betänkande och ber att få yrka bifall till reservationen 1 vid punkten 1.

Vi har i vårt parti, i linje med tidigare års handlande, motsatt oss det tioprocentiga tillägget på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, som de olika verken har att disponera och som kan utnyttjas, efter Kungl. Maj:ts medgivande, för vissa speciella ändamål. Vi har förståelse för att sådana medel kan behövas men ser inget nämnvärt värde i att de inte skulle gå över tilläggsstaten. Här blir det fråga om planläggning från verkens sida så att de kan vänta tills tilläggsstaten beviljats. Annars är det enligt vårt förmenande alltför lätt för verken att disponera pengarna utan att nödvändigheten har dokumenterats. Det är betydligt bättre att man från verkschefernas sida skapar den dokumentationen. Vore jag verkschef skulle jag mycket gärna vilja ha de här tioprocentiga tilläggen för att få större rörelsefrihet, men som försvarare av skattebetalarnas intressen anser jag att det kan vara motiverat att medelstillelningen går genom riksdagen.

Herr talman! För att förkorta debatten i kammaren övergår jag till att bara göra några randanmärkningar till den fortsatta delen av detta trafikutskottets betänkande.

Det gäller då först frågan om Göta kanal, där det finns en reservation. Vi har inte funnit det motiverat att nu ytterligare yrka på en utvidgning av pågående utrednings uppdrag att omfatta ett principförslag om utbyggnad av Göta kanal för trafik med större båtar. Det beror helt enkelt på att vi inte, hur vi än vrider och vänder på frågan, kan se att reservationen går längre än till den ingående prövning som riksdagen förra året uttalade sig för. De tilläggsdirektiv som Kungl. Maj:t givit nämnda utredning omfattar en ingående prövning av Göta kanals västgötadel. Utskottet förutsätter att underlag finns och att utredningen bedömer dessa frågor, såsom reservanternas önskar. Dessutom förutsattes, med de ökade resurserna, arbetet kunna bedrivas skyndsammast. Göta kanals vänner har enligt vårt förmenande samma glädje av utskottets ställningstagande som av reservanternas – ja, ännu större, eftersom det är utskottets ställningstagande som kommer att gå igenom här i riksdagen.

Till sist vill jag uttala min glädje över utskottets ståndpunkt och sättet att uttrycka sig när det gäller Bromma flygplats. Jag tror nämligen att kommunikationsministern i framtiden får utomordentligt stor glädje av denna riksdagens skrivning såsom vi har utformat den i betänkandet. Jag tar mig friheten att läsa in den till riksdagens protokoll:

"I motionen 1974:1440 har hemställts om tilläggsdirektiv till utredningen om den fortsatta lokaliseringen av flygverksamheten på *Bromma flygplats* innebärande rätt för de sakkunniga att även överväga en fortsatt lokalisering av denna verksamhet till Bromma flygplats. En motion i samma syfte avslogs under föregående års riksdag (TU 1973:6) med hänsyn särskilt till rådande opinion på kommunalt håll. Härvid förut-sattes dock att utvecklingen på området av Kungl. Maj:t och närmast berörda myndigheter noggrant följs samt att eventuellt erforderliga åtgärder i anledning härav vidtas. Enligt vad utskottet erfarit har

Torsdagen den
21 mars 1974

*Investeringsplan för
kommunikations-
verken m. m.*

utredningen nu avslutat sitt arbete. Utskottet utgår alltjämt från att frågan om en fortsatt lokalisering på Bromma flygplats hålls öppen samt förutsätter att den i samband med remissbehandlingen och beredningen inom Kungl. Maj:ts kansli ytterligare övervägs.”

Jag tycker att detta är ett tillfredsställande påpekande som, herr talman, ger ett utrymme för kommunikationsministern att handla i detta ärende. Från mina utgångspunkter synes det bara alltför lösligt att, som man nu föreslagit, definitivt bestämma sig för en förläggning till Tullinge av Stockholmsområdets flygplats. Man skulle alltså belägga ytterligare ett stort markområde med cement och asfalt, trots att det finns ett flygfält som kanske med morgondagens flygteknik och förbättrade miljömässiga möjligheter ändå skulle kunna få en fortsatt användning, där det ligger så välbeläget inom Stockholms stad.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Herr Lothigius gjorde sig till utskottets talesman i fråga om utbyggnad av Göta kanal. Jag skall återkomma till den frågan under den punkt där den hör hemma i anslutning till en lämnad reservation. Men jag vill gärna ta upp punkter där det inte föreligger reservationer och skall framföra några allmänna kommentarer till betänkandet.

Jag vill uttrycka en mycket stor tillfredsställelse över den breda samling som har uppkommit inom utskottet i alla väsentliga frågor. Jag är givetvis särskilt glad för det ökade investeringsanslaget till SJ.

Jag hörde i dag i ett radioprogram en röst som sade, att politikerna talar så luddigt om att förbättra villkoren för SJ men att han aldrig märkt att man gör någonting. Nu har alltså utskottet enhälligt beslutat föreslå att, utöver de medel som departementschefen anvisar, 30 miljoner kronor skall anslås för investeringar, i första hand i rullande materiel. Därvid har vi bl. a. tänkt på nyanskaffning av motorvagnar. Några motorvagnar har inte nyanskaffats på många år, och i de närmaste planerna för SJ är någon nyanskaffning av motorvagnar inte upptagen.

Vi anser att det inte minst med tanke på den regionala trafiken är angeläget att en sådan anskaffning påbörjas. Vi tycker också att en del av pengarna bör kunna gå till fasta anläggningar. Det finns vissa områden där SJ för närvarande överanstränger den fasta materielen. Inte minst ur säkerhetssynpunkt är det angeläget att det i detta avseende anslås ytterligare medel.

Jag kan också uttala en tillfredsställelse över att utskottet på nytt har understrukt angelägenheten av att byggandet av flygplatsen Landvetter vid Härryda icke får försenas.

Vidare vill jag, herr talman, säga några ord beträffande den reservation som herr Lothigius här yrkade bifall till. I reservationen hemställs om avslag på regeringens framställning om att investeringsanslagen skall beräknas med en marginal på 10 procent. Denna marginal är avsedd att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller eljest särskilda skäl påkallad höjning av medelsförbrukningen. Herr Lothigius tycker att detta är onödigt medan vi inom utskottet i övrigt tycker precis tvärtemot.

Just under de senaste åren har det varit möjligt att genom utnyttjande av denna marginal skapa nya sysselsättningsstillfällen för arbetslösa

Torsdagen den
21 mars 1974

*Investeringsplan för
kommunikations-
verken m. m.*

människor. Herr Lothigius säger att det kan man mycket väl göra genom att bevilja anslag på tilläggsstat. Om det emellertid i början av juni månad uppkommer en möjlighet att genom att öka investeringsramen skaffa fram ny sysselsättning, då är det ju orimligt att man skall behöva vänta på ett förslag från Kungl. Maj:t om anslag på tilläggsstat till dess att riksdagen sammanträder på nytt. Vi tycker att just de senaste årens erfarenheter har visat vikten av att ha denna marginal. Det ligger nog både i skattebetalarnas och i de arbetslösas intresse, för det har aldrig hänt att representanter för moderata samlingspartiet i efterhand har begärt att åtgärder som har vidtagits med utnyttjande av denna investeringsmarginal skulle underkännas av riksdagen.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten 1.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Det är ett ständigt gräl mellan utskottets värderade ordförande och mig om de här 10 procenten. Jag uttrycker mig så, att en förtänksam, omdömesgill verkschef bör kunna ta upp sådana här anslag om han anser att utvecklingen erfordrar det. Med tanke på verkens stora omsättning av kapital kan man omdisponera pengar till dess att det ges möjlighet att gå på tilläggsstat och få det ytterligare bekräftat av Sveriges riksdag, i vilken också den värderade ordföranden sitter.

Det är varje gång med samma osvkliga precision som utskottets herr ordförande står bakom dörren och slår mig i skallen med sin brödkavel när jag lägger fram det här förslaget, men eftersom jag varje gång har ett argument för det skulle jag vilja föreslå den värderade ordföranden att skaffa sig en större kavel och försöka att slå med ännu större precision, om det skall kunna verka på min övertygelse i fortsättningen.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Herr Lothigius talar om ett gräl. För att ett sådant skall uppstå måste två parter deltaga. Jag kan inte tänka mig att mina i stillsam ton framförda, sakliga synpunkter på något sätt kan falla in under den karakteristiken, och jag har hittills inte brukat använda brödkavlar som argument.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Lothigius och Clarkson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lothigius begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 2 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Lothigius och Clarkson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lothigius begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 279

Nej -- 44

Punkten 2

Postverkets anslagsbehov

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag vill i anslutning till min motion nr 1435, som behandlas i trafikutskottets betänkande nr 2, anföra några synpunkter på postservicen i landsbygds- och glesbygdsområdena.

Utskottet har skrivit mycket positivt med anledning av motionen. Man hänvisar till föregående års betänkande, där det står att utskottet "anser sig kunna utgå från att behovet -- ur allmänt regionala, näringsgeografiska och servicemässiga synpunkter -- av bibehållande av mindre postanstalter i förekommande fall skäligen beaktas". Man gör samma uttalande nu, men utskottet går ett steg längre och säger att det "i likhet med motionärerna finner det angeläget att försämringar av postverkets service inom landsbygds- och glesbygdsområden inte sker. De organisationsförändringar som aktualiseras under det fortsatta rationaliseringsarbetet på detta område bör därför göras med beaktande härav och bör ske i samförstånd med vederbörande kommunala myndigheter."

Detta är ju ett positivt uttalande, och det finns anledning för mig som motionär att glädjas och hoppas att utvecklingen av postservicen, inte minst inom mitt eget län, skall motsvara utskottets och riksdagens intentioner. I många bygder föreligger ett absolut behov av att poststationen blir kvar. Många av oss har erfarenhet av nedlagda poststationer och av den negativa effekt en nedläggning har för hela bygden. Jag vill gärna som exempel ta en poststation i mitt hemlän, Ångebo poststation i Hudiksvalls kommun, och genom detta exempel belysa de svårigheter som kan uppstå vid en indragning av poststationen.

Postverket har hemställt om indragning och tänkt sig att befolkningen skall betjänas av lantbrevbärare. Man får då i de berörda områdena mycket långa lantbrevbäringslinjer med stora tidsdifferenser för de kunder som ligger på linjens senare hälft. Belastningen på lantbrevbäraren blir också ojämn med alltför långa arbetsdagar, t. ex. dagarna för pensionens utbetalande.

Om den här poststationen dras in får befolkningen reseavstånd till närmaste poststation på mellan 15 och 30 kilometer enkel resa, och detta är orimligt. Det blir befolkningen som med dyra bilresor får betala den inbesparing som postverket eventuellt kan göra.

Nu anser postverket att servicen med lantbrevbäring blir så god att man inte behöver åka så ofta till poststationen. Men jag frågar mig: Hur är det egentligen med det? I många familjer arbetar man och hustru, och är man inte hemma under veckan har man ingen glädje av om lantbrevbäraren åker aldrig så många turer förbi ens hem. Man har då

lördagen att uträta postärenden på. Det är inte säkert att man kan vänta en hel vecka på att kvittera ut pengar som man behöver. Dessutom är det så, om jag inte är felunderrättad, att postverket rekommenderar att man inte skall störa lantbrevbäraren med sådant på lördagarna. Det är en rekommendation som jag i och för sig har full förståelse för, eftersom frågan om postservicen är en fråga som gäller både postkunderna och postpersonalen. Lantbrevbäringen har sina positiva sidor, bl. a. den sociala servicen, men indragning av poststationer bör ej ske så att människor åsamkas långa resor för att komma dit.

Jag tycker det är tillfredsställande att utskottet har sagt ifrån att försämringar av postverkets service inom landsbygds- och glesbygdsområdena inte får ske. Men jag har velat ta upp frågan just om lantbrevbäringen, eftersom man tycks anse att bara man får en lantbrevbäringslinje till stånd är allan rättfärdighet uppfylld.

Jag yrkar bifall till trafikutskottets hemställan i denna del.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Jag skall bara säga några ord under den här punkten om postverket och dess verksamhet.

Vi har ju i motionen 43 riktat uppmärksamheten på postverkets pågående omorganisation som på sina håll innebär betydande försämringar för människor i vårt lands glesbygder. Det som sker är följande:

Nu finns det ungefär 2 400 postanstalter i Sverige — sedan jag fick siffran har kanske antalet hunnit bli mindre. Av dem är 160 postkontor, ca 420 A-postexpeditioner, 1 020 B-postexpeditioner och 790 poststationer. Dessutom finns postanordningar i form av postombud, lantbrevbäringslinjer, postväskor och löspostutdelning.

Den nya organisation som postverket nu håller på att genomföra innebär att poststationer och postombud försvinner. De allra största poststationerna på orter med minst 200 hushåll ersätts med s. k. C-postexpeditioner, medan de övriga ersätts med postställen och i en del fall med postväskor. De största postombuden blir postställen — det är på orter med minst 40 hushåll — medan de övriga får postväskor. En viktig sak i sammanhanget är måhända att de poststationer och postombud som enligt postens långtidsplanering skall ersättas med lantbrevbäring enligt de uppgifter jag fått tills vidare inte kommer att beröras av omorganisationen. Här finns alltså fortfarande ett visst utrymme för att stanna upp och tänka igenom vilka regionalpolitiska konsekvenser som kan uppkomma.

Den största serviceförsämringen kommer utan tvivel att uppstå på de orter som i fortsättningen bara får postväskor. Nästan lika stor försämring måste det bli där man får ett postställe som ersättning för en poststation. Först och främst får man ju en kraftig reduktion av öppethållandetiden, i många fall minst en halvering av tiden. Andra negativa konsekvenser är:

1. I de flesta fall får man hålla öppet under endast en sammanhängande period per dag.

2. Man måste skicka sin avgående post med samma förbindelse som medför den ankommande posten, dvs. på förmiddagen.

Poststationer som förvandlas till s. k. postställen kommer som jag sade att ha en eller ett par timmars öppethållande om dagen. Var och en förstår att det för människor som behöver sköta sina postala angelägenheter skapar betydande problem att komma ifrån just under denna mycket begränsade tid. Och visst är det en rätt stor försämring att man bara får en postväska avkastad.

Vi är kritiska mot denna omorganisation, som vi också tycker är dåligt beredd. Jag anser bl. a. att det är en så stor förändring som här är på gång att riksdagen borde ha haft tillfälle att ta ställning innan förändringen genomförs. Men så har mig veterligen inte skett.

Nu har vår representant i utskottet inte reserverat sig utan haft den uppfattningen att utskottets skrivning måste anses förpliktande för kungl. postverket, så att man går fram med största varsamhet i den fortsatta omorganisationen. I betänkandet står ju också följande, som vi får ta på allvar: "Under erinran härom vill utskottet vidare framhålla att det i likhet med motionärerna finner det angeläget att försämringar av postverkets service inom landsbygds- och glesbygdsområden inte sker." Som också fru Jonäng noterade är ju detta mycket sagt, ty såvitt jag förstår måste det innebära att indragningar som eljest skulle ha skett nu läggs på is. Jag skall för min del följa utvecklingen av denna fråga och se om kungl. postverket fäster avseende vid utskottets ställningstagande.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Eftersom ingen av de två föregående talarna har yrkat bifall till sin motion kan jag nöja mig med att understryka vad utskottet skrivit. Vi har tagit mycket allvarligt på denna fråga. Som framgick av det som fru Jonäng citerade ur utskottets betänkande har vi en mycket positiv inställning till den strävan som kommit till uttryck i motionerna. Låt mig bara tillägga en sak, nämligen den att lantbrevbäringen har betydande fördelar, inte minst genom den utvidgning som man nu börjar med och tack vare vilken man genom lantbrevbärare kan ordna med hemsändning av varor, förmedling av boklån och även hembesök hos sjuka och äldre människor. Det är en service som jag tror kommer att uppskattas mycket.

Man kanske också kan säga att om alla verk hade en så god service i detta avseende som postverket har, så skulle förhållandena vara bättre i samhället än de nu är.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4

Statens järnvägars anslagsbehov

Kungl. Maj:t hade (s. 210–234) föreslagit riksdagen att till Järnvägar m. m. för budgetåret 1974/75 anvisa ett investeringsanslag av 422 800 000 kronor.

Torsdagen den
21 mars 1974

*Statens järnvägars
anslagsbehov*

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:120 av herr Magnusson i Tanum m. fl. (s),

1974:174 av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt m. fl. (fp) vari hemställdts att riksdagen gav Kungl. Maj:t i uppdrag att verka för en internationell överenskommelse om Inter-Rail-kort även för pensionärer och att återkomma till riksdagen snarast med förslag,

1974:313 av herr Helén m. fl. (fp) vari, såvitt nu var i fråga (punkten 2), hemställdts att riksdagen till Järnvägar m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett investeringsanslag av 472 800 000 kronor, innebärande en ökning i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 50 000 000 kronor, att användas för ytterligare investeringar i fasta anläggningar och rullande materiel,

1974:482 av herr Ekinge m. fl. (fp),

1974:488 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställdts att riksdagen till Järnvägar m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett investeringsanslag av 445 000 000 kronor

1974:781 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen i enlighet med vad i motionen uttalats beträffande anslaget till rullande materiel för SJ beslutade höja investeringsramen för Järnvägar m. m. med 28,9 miljoner kronor till 451,7 miljoner kronor samt

1974:797 av fru Oskarsson (c) och fru André (c).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna 1974:313, yrkandet 2, 1974:488 och 1974:781 till Järnvägar m. m. för budgetåret 1974/75 anvisa ett investeringsanslag av 452 800 000 kronor,

2. avslå motionen 1974:120,

3. avslå motionen 1974:482,

4. avslå motionen 1974:174,

5. avslå motionen 1974:797.

Reservation hade avgivits

2. beträffande Inter-Rail-kort för pensionärer av herrar Sven Gustafson i Göteborg (fp) och Sellgren (fp) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:174 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att man från svensk sida verkade för en internationell överenskommelse om Inter-Rail-kort även för pensionärer.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Vid denna punkt i utskottets betänkande finns det en reservation av herr Sellgren och mig. Den gäller en motion rörande möjligheten att införa ett Inter-Rail-kort även för pensionärer.

Det var så att den internationella järnvägsunionen ville fira sitt femtioårsjubileum genom att erbjuda ungdomar möjligheter att resa i Europa till en mycket låg kostnad. Det var en engångssak, ett jubileumserbjudande. Men det visade sig att kortet fyllde en så stor funktion att man har beslutat att fortsätta med kortet. Det blev alltså

Torsdagen den
21 mars 1974*Statens järnvägars
anslagsbehov*

inte en engångsföreteelse, inte ett jubileumsfirande, utan man fann att det var motiverat att fortsätta med det.

I en motion har det föreslagits att vi från svensk sida skall verka för en internationell överenskommelse om Inter-Rail-kort också för pensionärer. Det är klart att detta kan möta svårigheter: Det fordrar internationella överläggningar. Men eftersom reservationen är så måttfull att den bara hemställer att man från svensk sida skall verka för att en sådan internationell överenskommelse kommer till stånd, tycker jag att kammarens ärade ledamöter borde kunna stödja den.

Jag yrkar alltså bifall till reservationen 2.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Utskottet har vid sin prövning inte kommit till samma slutsats som reservanterna. Enligt de upplysningar som utskottet har inhämtat är det inte längre aktuellt att använda Inter-Rail-kort, som herr Sven Gustafson i Göteborg talade om.

Av Sveriges företrädare vid unionens sammankomst har vi också fått uppfattningen att det inte för närvarande finns någon som helst möjlighet att tillmötesgå de synpunkter motionärerna har framfört. Motionärerna får väl ge sig till tåls tills något liknande rabattsystem kan uppträda någon annan gång och då eventuellt också tillgodose de synpunkter som framförts i motionen, nämligen att även pensionärerna skulle få komma i åtnjutande av denna tidigare förmån.

Mot den bakgrunden, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Utskottets vice ordförande säger att dessa Inter-Rail-kort inte längre är aktuella. De är dock aktuella så till vida att de finns när det gäller ungdomar.

Utskottets vice ordförande säger också att vi får ge oss till tåls tills det kan komma någon rabattform för pensionärer på detta område. Jag tror inte att den kommer av sig själv. Det fordras nog ett initiativ för detta, och det är det vi önskar få till stånd.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Utskottets värderade ordförande får väl komma igen en gång till då; på det sättet kanske frågan så att säga växer fram. Men för dagen finns det ingen som helst möjlighet att bifalla motionen.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Det var ett löftesrikt uttalande. Om reservationen inte vinner i omröstningen denna gång, så kan vi alltså hoppas att den kommer tillbaka i form av ett majoritetsförslag nästa år.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m. 1 – 3

Utskottets hemställan bifölls.

Torsdagen den
21 mars 1974

*Luftfartsverkets
anslagsbehov*

M o m. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Sven Gustafson i Göteborg och Sellgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sven Gustafson i Göteborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 2 punkten 4 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Sven Gustafson i Göteborg och Sellgren.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sven Gustafson i Göteborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 285

Nej - 34

M o m. 5

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5

Luftfartsverkets anslagsbehov

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! Jag skall säga ett par ord om punkten 5 i trafikutskottets betänkande, eftersom herr Lothigius förut gjorde en deklARATION beträffande Bromma flygplats.

Förhållandet är det att 1973 års riksdag efter en ganska lång debatt avisade en motion i vilken begärdes att den s. k. Olhedeska utredningen skulle få i uppdrag att också i framtiden lokalisera flyg till Bromma flygplats. Riksdagen sade med ganska stor majoritet nej till denna motion, och det är alltså knappt ett år sedan riksdagen tog den ställningen.

I morgon, den 22 mars, kommer den Olhedeska utredningen att till kommunikationsminister Bengt Norling överlämna sitt förslag. Den omständigheten att trafikutskottet har presterat en skrivning på temat "Bromma" får inte uppfattas så att utskottets skrivning också ger uttryck för hela riksdagens uppfattning. Riksdagen har sagt nej med övertygande majoritet. Eftersom herr Lothigius föreföll så förtjust att utskottets skrivning skulle talas in i protokollet vill jag för min del tala in dessa synpunkter i dagens protokoll.

Dessutom är det till fördel för sakdebatten i flygplatsfrågan om vi inväntar resultatet av den utredning som nu har avslutat sitt arbete. Utredningen lär - enligt vad som har ryktats - vara enig om att flyget skall bort från Bromma. Det är således ett ställningstagande som tvärt bryter den förväntan som kommit till uttryck i såväl utskottets skrivning

som herr Lothigius' anförande här i kväll. Vad herr Lothigius glömde att tala in i protokollet var att yrkandet i motionen 1440 – dvs. att göra en utredning om fortsatt lokalisering av flygverksamheten på Bromma – har avisats av utskottet.

Det är, herr talman, ett nöje för mig att helhjärtat instämma i utskottets avslagsyrkande.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Utskottet var helt medvetet om att det skulle komma ett förslag beträffande flygplats för inrikestrafiken. Vi visste också att utredningen *enligt sina direktiv* inte fick pröva frågan om ett bibehållande av Bromma flygplats. Vi har avstyrkt motionen, som innebar att utredningen skulle få tilläggsdirektiv. Det vore orimligt när utredningen nu är färdig med sitt arbete och lägger fram sitt förslag.

Vad vi har sagt är inte något förord för den ena eller andra placeringen av en flygplats, men vi kan inte vara säkra på att utredningens förslag – innan det har remissbehandlats och alla fakta föreligger – kan förverkligas. Då tycker vi att det är bra att man inför det slutgiltiga avgörandet håller också frågan om en fortsatt lokalisering på Bromma öppen. Något annat än detta har utskottet inte sagt.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Med anledning av att utskottets värderade ordförandes synpunkter överensstämmer med mina ber jag att få avstå från ordet.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkterna 6-8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 9

Sjöfartsmateriel m. m.

Kungl. Maj:t hade (s. 261–267) föreslagit riksdagen att dels medge att sjöfartsverket lämnades de beställningsbemyndiganden gällande leveranser av sjöfartsmateriel som i statsrådsprotokollet förordats, dels till Sjöfartsmateriel m. m. för budgetåret 1974/75 anvisa ett investeringsanslag av 69 200 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:1072 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) vari hemstälts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att utredningen om Göta kanal fick i uppdrag att utarbeta ett principförslag om utbyggnad av Göta kanal för trafik med större båtar och att utredningen tillfördes ökade personella och ekonomiska resurser för att snabbt kunna lägga fram sitt förslag samt

1974:1080 av herr Lövenborg (vpk) och fru Marklund (vpk) vari yrkats att riksdagen i syfte att åstadkomma en effektiv vintersjöfart även i Bottenviken uttalade sig för beställning av ytterligare ett isbrytarfartyg

(I) samt hos regeringen hemställde om övriga erforderliga åtgärder för fullt utbyggd vintersjöfart.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. a. medge att sjöfartsverket lämnades de beställningsbemyndiganden gällande leveranser av sjöfartsmateriel som förordats i statsrådsprotokollet,
- b. till Sjöfartsmateriel m. m. för budgetåret 1974/75 anvisa ett investeringsanslag av 69 200 000 kronor,
2. avslå motionen 1974:1080,
3. avslå motionen 1974:1072.

Reservationer hade avgivits

3. beträffande ett isbrytarfartyg I av herr Magnusson i Kristinehamn (vpk) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1080 i syfte att åstadkomma en effektiv vintersjöfart även i Bottenviken uttalade sig för beställning av ytterligare ett isbrytarfartyg (I) samt hos Kungl. Maj:t hemställde om övriga erforderliga åtgärder för fullt utbyggd vintersjöfart,

4. beträffande utredningen om Göta kanal av herrar Sven Gustafson i Göteborg (fp), Dahlgren (c), Persson i Heden (c), Håkansson i Rönneberga (c), Stjernström (c) och Sellgren (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1974:1072 hos Kungl. Maj:t begärde att utredningen om Göta kanal fick i uppdrag att skyndsamt utarbeta ett principförslag om utbyggnad av Göta kanal för trafik med större båtar och att förslag därefter snarast förelades riksdagen.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Jag har av en äldre riksdagskamrat blivit upplyst om att ett osvikligt sätt att göra sig populär i kammaren är att begära 15 minuters taletid och använda 5, och så goda råd måste man försöka följa.

Jag skall bara plädera litet grand för motionen 1080, reservationen 3 i betänkandet. Det är en motion som vi återkommer med och som i stort sett har samma krav som motionen i fjol, nämligen att man redan nu skall lägga ut en beställning på ytterligare ett isbrytarfartyg. Vi anser att det kravet kan föras fram med förnyad styrka på grund av den stora planerade investeringen vid Norrbottens järnverk. Där bygger man som bekant för fullt ett koksverk, och man förbereder en ännu större investering, nämligen byggandet av Stålverk 80. Det kommer självfallet att ställa betydligt större krav på vintersjöfartens upprätthållande än tidigare. Mot den bakgrunden anser vi inte att det finns någon anledning att ytterligare förhåla det här ärendet.

Vi är för utbyggnaden av NJA – den har vi slagits för tidigare, och vi kommer att fortsätta med det – därför att det handlar om rättvisa åt Norrbotten och möjligheter till industriell förnyelse för hela länet. Men utbyggnaden innebär också att vissa andra investeringar är nödvändiga.

Dit hör bl. a. en fullgod sjöfart. Skall NJA kunna leverera utan avbrott krävs betydande investeringar också på det området, det har man klargjort från företagsledningens sida. Den slutsatsen delas av sjöfartsverket, som under flera år har begärt beslut om ytterligare en isbrytare.

Men det handlar självfallet inte bara om NJA — det handlar om sysselsättning och näringsliv i norr över huvud taget. Jag skall inte trötta kammaren med siffror, som säkerligen är kända åtminstone för trafikutskottets ledamöter och även för andra, men jag kan nämna att man redan för flera år sedan från experthåll räknade ut att de stora industrierna NJA, Boliden och ASSI årligen skulle spara 25 miljoner kronor genom billigare frakter om sjöfarten på Bottenviken kunde hållas i gång året om. Den siffran är förmodligen högre nu, och tar man med det ökade tonnaget från NJA kommer det med säkerhet att handla om betydligt större belopp.

Lönsamheten med en fullgod isbrytarservice kan alltså anses vara dokumenterad. Vi vänder oss därför mot att man ytterligare skall skjuta på beställningen. De två senaste vintrarna har vädrets makter kunnat garantera sjöfartens upprätthållande också i de nordligaste hamnarna. Men högre makter i all ära, jag anser nog att en förstärkt isbrytarverksamhet är det enda som kan skapa garanti för sjöfart året runt i norra Bottenviken.

Mot den bakgrunden yrkar jag alltså bifall till reservationen 3 av herr Magnusson i Kristinehamn.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Under punkten 9 finns en reservation som är gemensam för utskottets centerparti- och folkpartiledamöter, där man begär att utredningen om Göta kanal skall få i uppdrag att skyndsamt utarbeta ett principförslag om utbyggnad av Göta kanal för trafik med större båtar och att förslag därefter snarast föreläggs riksdagen.

Riksdagen beslöt förra året att en sådan utredning skulle komma till stånd. Anledningen till att en motion i detta ärende väcktes vid årets början var att vi när vi förhörde oss hos utredningen fann att det med de personella resurser som den just då hade till förfogande skulle ta ganska lång tid att få utredningsarbetet slutfört. Därför innehöll motionen en önskan om att utredningen skulle tillföras större personella resurser.

Nu har detta skett, och jag har hos utredningsmannen fått bekräftelse på att man har personella resurser. Jag tror att motionens väckande och uppvaktningar från Vätterndelegationen har spelat en roll. Men fortfarande finns risken att utredningsarbetet kommer att ta lång tid. Ursprungligen var det tänkt att en proposition skulle föreligga redan hösten 1973. Nu finns det risk för att utredningen inte hinner bli färdig under detta år utan att arbetet kommer att dra ut på tiden till nästa år.

Vi tycker nog att frågan om Göta kanal ytterligare har aktualiserats genom det långsiktiga energiproblem som vi har. Kostnaden för denna utbyggnad av kanalen kan visserligen te sig stor, men när den ändå inte rör sig om mer än vad 20 kilometer svensk motorväg kostar anser vi att det skulle finnas anledning att forcera fram ett förslag som riksdagen kan ta ställning till.

Utskottets majoritet ser positivt på denna fråga. Det är inte så stora skillnader mellan majoritetens skrivning och reservationen. Den enda skillnaden är väl att reservationen ytterligare understryker vikten av att denna fråga utreds skyndsamt, så att ett förslag snart kan föreläggas riksdagen.

Jag ber med detta att få yrka bifall till reservationen 4.

I detta anförande instämde herr Dahlgren (c).

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! När det gäller punkten 9 i utskottets betänkande är det två saker som diskuteras, nämligen frågan om isbrytare och frågan om utredningen angående Göta kanal.

I fråga om isbrytartjänsterna i Bottenhavet och den motion som herr Lövenborg väckt och här pläderat för ligger det så till att vintersjöfarten till och från Luleå under de senaste fyra åren har kunnat upprätthållas. Statistiskt sett förekommer isläggning av större delen av Bottenviken vart femte år. Men detta kan inte tas till intäkt för att inte ha en isbrytarkapacitet som håller måttet då isförhållandena är sådana att det inte går att utan eskort av isbrytare ta sig till och från Luleå.

Denna fråga har, såsom herr Lövenborg framhållit, aktualiserats inte minst genom proposition nr 64 som i dag har lagts på riksdagens bord och som handlar om Stålverk 80. Den dag någon gång år 1979 eller 1980 då detta stålverk är färdigt kommer givetvis isbrytarkapaciteten att vara av den omfattningen att seglationen kan pågå året runt.

Det är mot den bakgrunden som utskottet ställer sig avvisande till motionen. I betänkandet hänvisas till den aviserade utredningen om isbrytarkapaciteten. Denna utredning måste bl. a. med hänsyn till Stålverk 80 påskyndas. Utskottet understryker särskilt vikten av att utredningsarbetet resulterar i att ett förslag om beställning av en ny isbrytare kan föreläggas riksdagen under den närmaste tiden. Vi utgår alltså ifrån att utredningsarbetet kommer att bedrivas med största skyndsamhet.

Det är mot denna bakgrund som vi i utskottsmajoriteten yrkar avslag på motionen, men vi är de första att understryka vikten av att vi efter hand får en isbrytarflotta som kan garantera seglation året runt till och från Norrlandshamnarna.

När det gäller Göta kanal är det riktigt, såsom utskottets ordförande här har framhållit, att utredningsarbetet pågår. Utredningsarbetet hade kanske kunnat bedrivas något snabbare, om länsstyrelsen inte hade fått andra angelägna uppgifter. Men vid den föredragning som utredningsmannen gjorde inför utskottet fick vi uppfattningen att några större svårigheter inte föreligger utan att utredningen kan arbeta i stort sett efter den uppgjorda tidtabellen. Efter denna försäkran anser utskottsmajoriteten att någon särskild åtgärd inte behöver vidtas av riksdagen. Mot den bakgrunden har vi ställt oss avvisande till motionskravet.

Med denna relativt korta redogörelse för hur utskottsmajoriteten ser på dessa båda frågor hemställer jag, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Nr 46

Torsdagen den
21 mars 1974

Sjöfartsmateriel
m. m.

Herr talman! Herr Mellqvist framhåller att vi 1979 eller 1980, då stålverket i Luleå är klart, säkert har de isbrytare som behövs. Jag har i utskottets skrivning noterat att förslag i ärendet snarast bör framläggas och att utredningsarbetet bör bedrivas med största möjliga skyndsamhet. Då har jag nog i min ringhet tolkat det så, att det skall ske betydligt tidigare än 1980. Vi anser att det faktaunderlag som behövs för beställning av ytterligare en isbrytare redan finns.

I en rapport som snart kommer att presenteras, skriven av en arbetsgrupp med sjöfartsverkets chef, Erik Severin, i spetsen, kommer man igen — det har jag hört — att kräva beställning av ytterligare en isbrytare. På det hållet är man alltså på det klara med sin uppfattning.

En isbrytare är ingen dussinprodukt som man beställer och får levererad med kort varsel. Det tar år att bygga en sådan. Vidare handlar det inte bara om Norrbottens järnverk och stålverk och expansionen där. För närvarande är det ett faktum att sjöfarten i norra Bottenviken inte är garanterad. Efter sjöfartsverkets egna undersökningar har man klart sagt ut att utöver de isbrytare som vi redan har — Oden, Tor, Njord och Thule — behövs ytterligare tre. Två är beställda och levereras 1974 och 1975. Det är alltså den tredje nya isbrytaren det gäller.

Sjöfarten på Bottenvikshamnarna har klarats av ett par år tack vare gynnsamma vintrar. Men isbrytarledningen är på det klara med att isbrytning en sträng vinter hade varit omöjlig med nuvarande resurser. Vissa fartyg i den gamla isbrytarflottan är otidsenliga och måste tas ur bruk. Under dessa omständigheter kan man inte garantera sjöfarten. En tredje isbrytare måste till.

När man är på det klara härmed måste man fatta ett beslut, vilket bör ske i så god tid att man garanterar sjöfarten, inte bara för NJA utan också så att man fortast möjligt gagnar hela näringslivet i norr.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Utskottet säger att det förutsätter att utredningsarbetet bedrivs skyndsamt. Därefter begär givetvis Konungen hos riksdagen medel för att lägga ut en beställning. Det tar några år att bygga en ny isbrytare. Den kan i så fall efter ett beslut här vara leveransklar och tas i bruk ungefär samtidigt med att det nya järnverket är färdigt att börja producera det stål som man förutsätter i det förslag riksdagen så småningom har att ta ställning till. Fram till denna tidpunkt tror vi att man skall kunna klara den behövliga isbrytningen i norra delen av Bottenhavet. Jag är övertygad om att kommunikationsministern kommer att handla mycket snabbt för att få fram just det underlag som behövs för riksdagens ställningstagande.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Som en komplettering till vad herr Mellqvist nyss sade vill jag gärna för regeringens del deklarerera att denna fråga om isbrytare har behandlats i samband med förarbetena inför förslaget om skapandet av ett nytt stålverk i Luleå. Behandlingen av tidsaspekten för byggandet av ett stålverk har klargjort att det inte finns behov av att nu lägga ut

Torsdagen den
21 mars 1974

Sjöfartsmateriel

m. m.

någon beställning på ytterligare en isbrytare. Den isbrytarflotta vi redan har och de isbrytare som är beställda och under byggnad gör det möjligt för oss att utan risk för någon eftersläpning återkomma till denna fråga i 1975 års statsverksproposition.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Till det sista är väl bara att säga att sjöfartsverket inte är lika sangviniskt i sin syn på det här problemkomplexet. Verket säger sig inte alls kunna garantera sjöfarten under nuvarande förhållanden och om det skulle bli normala vintrar. De senaste vintrarna har vi ju varit synnerligen väl gynnade av vädergudarna, och det tror jag inte att regeringen kan garantera under kommande år. Både herr Mellqvist och herr Norling talar om vad som måste ske med hänsyn till det nya stålverket, men det finns ju redan en industriell verksamhet som utan tveivel behöver garantier för en fullgod sjöfart även under vintern.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Magnusson i Kristinehamn, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 2 punkten 9 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Magnusson i Kristinehamn.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	306
Nej	16
Avstår	1

M o m. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Sven Gustafson i Göteborg 'm. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sven Gustafson i Göteborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 2 punkten 9 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Sven Gustafson i Göteborg m. fl.

Nr 46

Torsdagen den
21 mars 1974

Sjöfartsmateriel
m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sven Gustafson i Göteborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 204
Nej — 118
Avstår — 1

Punkten 10

Utskottets hemställan bifölles.

§ 4 Föredrogs trafikutskottets betänkande nr 5 i anledning av propositionen 1974:22 angående överlåtelse av staten tillhörig mark m. m.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 5 Anmäldes och bordlades motionen nr 1626 av herr *Olsson* i Edane m. fl. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:61 angående stöd till intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m.

§ 6 Kammaren åtskildes kl. 22.17.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert